

Meri-Lapin työllisyyspalvelut – yhteistoiminta-alueen perustaminen

Kaupunginhallitus 19.06.2023 § 207

Valmistelu

TE 2024 uudistuksen tavoitteena on palvelurakenne, joka tukee työntekijöiden nopeaa työllistymistä ja lisää työ- ja elinkeinopalvelujen tuottavuutta, saatavuutta, vaikuttavuutta ja monipuolisuutta. Kun työllisyyspalvelut, kunnan koulutuspalvelut sekä elinkeinopalvelut ovat saman järjestäjän vastuulla tukevat palvelut nopeamman työllistymisen tavoitetta ja alueen elinkeinoelämän tarpeita.

Hallituksen esityksessä järjestämisvastuun kriteerinä on 20 000 henkilön työvoimapohja; kuntien tulee tarvittaessa luoda yhteinen työllisyysalue muiden kuntien kanssa, jotta kriteeri täyttyisi. Yhteistoiminta-alueiden tulisi olla työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimivia alueita. Lisäksi yhteistoiminta-alueen muodostavien kuntien tulisi olla maantieteellisessä yhteydessä toisiinsa. TE-palvelujen siirto kuntiin tapahtuu 1.1.2025. Sopimukset kuntien muodostamasta työllisyysalueesta tulee toimittaa Työ ja elinkeinoministeriöön lokakuun 2023 loppuun mennessä.

Meri-Lapin kehittämiskeskus ry:n seudullinen työllisyystiimi on valmistellut syksyllä 2022 Kemin, Tornion, Keminmaan, Simon, Tervolan ja Ylitornion kuntien tekemien päätösten mukaisesti yhteistoiminta-alueella lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Työllisyysalueen perustamiseen tähtäävän valmisteluhankkeen tueksi haettiin kansallista aluekehitysrahaa syksyllä 2022. Hankkeen myötä valmisteluun olisi kutsuttu mukaan työllisyydenhoidon parissa toimivat organisaatiot, joista Meri-Lapin alueella keskeisin on koulutuskuntayhtymä Lappia ja valmistelu olisi laajentunut työllisyysalue-ekosysteemiksi. Lapin liitto ei myöntänyt hankkeelle rahoitusta. Valmistelua päätettiin laajentaa keväällä 2023. Samalla sovittiin, että koulutuskuntayhtymä Lappia valmistelee asiaa kuntayhtymämallin pohjalta ja työllisyysalueen valmisteluun kutsutaan mukaan myös muita Lapin kuntia. Muista kunnista ei kukaan ilmoittautunut mukaan valmisteluun, mutta Meri-Lapin valmistelutyötä kohtaan osoitettiin kiinnostusta.

Laki työllisyyspalveluiden siirtymisestä valtiolta kunnille hyväksyttiin eduskunnassa 1.3.2023. Lain tultua voimaan Meri-Lapin kuntajohtajat tarkensivat työllisyystiimin toimeksiantoa valmistelemaan vastuukuntamallia. Omistajakuntiensa toimeksiannosta koulutuskuntayhtymä Lappia on samanaikaisesti valmistellut kuntayhtymämallia valmiin kuntayhtymärakenteen pohjalle. Valmistelussa olleiden organisoitumismallien yhteensovittamiseksi Lappia on ollut kutsuttuna mukaan seudullisen työllisyystiimin kokouksiin. Vastuukuntamallin ja kuntayhtymämallin vertailusta on tehty ulkopuolisen asiantuntijan arvio Mikko Kesä Oy:n toimesta **(liitteenä)**.

Valmistelussa olleita vastuukunta- ja kuntayhtymämalleja on esitelty 6.6.2023 seutufoorumissa valmistelussa mukana olleiden kuntien valtuutetuille, johon kaikki valtuutetut olivat tervetulleita. **(liitteenä molempien mallien esittelyt)** Molemmissa malleissa on arvion mukaan edellytykset toteuttaa vaikuttavia ja kustannustehokkaita työllisyydenhoidonpalveluita, mutta myös eroja, jotka tulee ottaa huomioon yhteistoiminta-alueita perustettaessa.

Valtakunnallisesti tarkasteltaessa suurin osa yhteistoiminta-alueista valmistellaan perustuen vastuukuntamalliin.

Tehdyn ulkopuolisen selvityksen perusteella vastuukuntamallin etuna voidaan todeta olevan läheisyys kuntaan, kunnan ekosysteemin helpompi hyödynnettävyys ja johtamisen kuntanäkökulman varmistaminen, koska rahoitusvastuu ja -riskit toiminnan toteutumisesta säilyvät kunnilla kaikissa järjestämisvaihtoehdoissa. Uusi valtionosuustehtävä kunnille edellyttää muutoksia vastuukunnan organisaatorakenteeseen perustettavan uuden lautakunnan myötä.

Valmiin koulutuskuntayhtymän pohjalle rakentuvan työllisyyskokonaisuuden vahvuutena nähdään tiivis yhteys koulutuspalveluihin ja lähes valmiit rakenteet. Toisaalta kuntayhtymämallin arvioidaan jäävän peruskunnasta etäämmäksi ja kunnan vaikutusmahdollisuuksien olevan vastuukuntamallia heikkommat. Myös rahoitus ja vastuu eriytyvät eri tavalla kuin vastuukuntamallissa. Kuntayhtymämallissa nousee haasteeksi se, että kuntayhtymä työllisyyspalveluiden järjestäjänä on tilaamassa itseltään työllisyyden hoitoon liittyviä koulutuspalveluita. Haasteena on myös se, että kuntayhtymässä millään kunnalla ei, lakisääteisen yhteistyön ollessa kyseessä, voi olla määräävää asemaa.

Tehdyn valmistelun ja liitteenä olevien aineistojen pohjalta kuntajohtajat päättivät kokouksessaan 7.6.2023 esittää Meri-Lapin kunnille, että valmistelua jatketaan vastuukuntamallin pohjalta.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Matti Ruotsalainen

Päätösehdotus

Kaupungin/kunnanhallitus esittää valtuustolle, että

1. Kemin, Keminmaan, Simon, Tervolan, Tornion ja Ylitornion kunnat perustavat Meri-Lapin työllisyyspalvelut yhteistoiminta-alueen. Yhteistoiminta-alueeseen voidaan ottaa mukaan muita kuntia yhteistoiminta-alueen kuntien päätöksillä.
2. Meri-Lapin työllisyyspalvelut-yhteistoiminta-alueen palvelut järjestetään vastuukuntamallin pohjalle.
3. Vastuukuntana toimii toinen Kemi-Tornio seutukunnan kaupungeista. Toisen kaupungin edustaja toimii yhteistoiminta-alueen lautakunnan puheenjohtajana.
4. Kaupungin/kunnanvaltuusto valtuuttaa kaupunginhallituksen päättämään vastuukunnasta elokuun 2023 loppuun mennessä

Päätös

Kemin kaupungin työllisyyspäällikkö Ritva Hakala selosti asiaa kokouksessa.

Koulutuskuntayhtymä Lappian vt. kuntayhtymän johtaja Juha Kallo selosti asiaa kokouksessa.

Teija Jestilä ilmoitti esteellisyytensä (yhteisöjäävi) asian käsittelyyn ja poistui kokoushuoneesta asian käsittelyn ajaksi.

Kaupungin/kunnanhallitus päätti esittää valtuustolle, että

1. Kemin, Keminmaan, Simon, Tervolan, Tornion ja Ylitornion kunnat perustavat Meri-Lapin työllisyyspalvelut yhteistoiminta-alueen. Yhteistoiminta-alueeseen voidaan ottaa mukaan muita kuntia

yhteistoiminta-alueen kuntien päätöksillä.

2. Meri-Lapin työllisyyspalvelut-yhteistoiminta-alueen palvelut järjestetään vastuukuntamallin pohjalle.

3. Vastuukuntana toimii toinen Kemi-Tornio seutukunnan kaupungeista. Toisen kaupungin edustaja toimii yhteistoiminta-alueen lautakunnan puheenjohtajana.

4. Kaupungin/kunnanvaltuusto valtuuttaa kaupunginhallituksen päättämään vastuukunnasta elokuun 2023 loppuun mennessä.

Kaupunginvaltuusto 08.08.2023 § 71

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto päättää, että

1. Kemin, Keminmaan, Simon, Tervolan, Tornion ja Ylitornion kunnat perustavat Meri-Lapin työllisyyspalvelut yhteistoiminta-alueen. Yhteistoiminta-alueeseen voidaan ottaa mukaan muita kuntia yhteistoiminta-alueen kuntien päätöksillä.

2. Meri-Lapin työllisyyspalvelut-yhteistoiminta-alueen palvelut järjestetään vastuukuntamallin pohjalle.

3. Vastuukuntana toimii toinen Kemi-Tornio seutukunnan kaupungeista. Toisen kaupungin edustaja toimii yhteistoiminta-alueen lautakunnan puheenjohtajana.

4. Valtuuttaa kaupunginhallituksen päättämään vastuukunnasta elokuun 2023 loppuun mennessä.

Päätös

Pidettiin kuuden kunnanvaltuuston yhteinen seminaari Meri-Lapin työllisyyspalvelut – yhteistoiminta-alueen perustamisesta.

Asiaa esittelivät etäyhteydellä vs. kuntayhtymän johtaja Juha Kallo koulutuskuntayhtymä Lappiasta, työllisyyspäällikkö Samuel Juntunen Tornion kaupungilta ja työllisyyspäällikkö Riitta Hakala Kemin kaupungilta, toimitusjohtaja Mikko Kesä Mikko Kesä Oy:stä ja kaupunginjohtaja Matti Ruotsalainen Kemin kaupungilta.

Kaupunginvaltuusto piti kokoustaun kello 20:02 - 20:13.

Työllisyyspäällikkö Riitta Hakala liittyi kokoukseen kello 20:13.

Kaupunginvaltuusto päätti, että

1. Kemin, Keminmaan, Simon, Tervolan, Tornion ja Ylitornion kunnat perustavat Meri-Lapin työllisyyspalvelut yhteistoiminta-alueen. Yhteistoiminta-alueeseen voidaan ottaa mukaan muita kuntia yhteistoiminta-alueen kuntien päätöksillä.

2. Meri-Lapin työllisyyspalvelut-yhteistoiminta-alueen palvelut järjestetään vastuukuntamallin pohjalle.

3. Vastuukuntana toimii toinen Kemi-Tornio seutukunnan kaupungeista. Toisen kaupungin edustaja toimii yhteistoiminta-alueen lautakunnan

puheenjohtajana.

4. Valtuuttaa kaupunginhallituksen päättämään vastuukunnasta elokuun 2023 loppuun mennessä.

Kaupunginhallitus 23.08.2023 § 237

435/00.04.01/2023

515/00.01.05/2022

Valmistelu

Meri-Lapin työllisyyspalveluiden yhteistoiminta-alueen päälinjaukset

Meri-Lapin seutukunnan kuntien valtuustot kokoontuivat 8.8.2023 käsittelemään Meri-Lapin työllisyyspalvelut yhteistoiminta-alueen perustamista. Kuntien valtuuston päätösten osalta vastuukunta-mallin kannalla olivat kaikki muut alueen kunnat paitsi Simon kunta. Keminmaan kunta päätti omalta osaltaan vastuukunnasta siten, että vastuukuntana voi toimia Kemin tai Tornion kaupunkien lisäksi jokin muukin kunta, esim. Keminmaa ja lautakunnan puheenjohtajuus olisi kiertävä. Valtuustojen yhdenmukaisten päätösten osalta Kemin, Tervolan, Tornion ja Ylitornion kunnat täyttävät lain edellyttämän vaateen 20 000 työllisen määrästä.

Valtuustojen päätöksessä ei määritelty kumpi Meri-Lapin seutukunnan kaupungeista toimisi vastuukuntana ja kumpi yhteistoiminta-alueen lautakunnan puheenjohtajana. Vastuukunnan osalta Meri-Lapissa olisi työllisten määrän perusteella tarkasteltuna Tornio keskeisin. Toisaalta palvelutarpeen ja rahoitusvastuun osalta Kemillä on puolestaan suurin palvelutarve- ja rahoitusvastuu. Siten kummallakin kaupungilla olisi perusteet toimia vastuukuntana.

Yhteistoiminta-alueen kannalta ei tarkastelua ole perusteltua tehdä yksittäisen kunnan tai kaupungin lähtökohdista käsin vaan painopisteenä tulee olla koko Meri-Lapin yhteistoiminta-alue. Yhteisenä alueena ja siitä kokonaisuudesta käsin tarkasteltuna Meri-Lappi on vahva maakunnan toinen maakuntakeskus ja hyvin hoidetut sekä yhdessä sovitut koko Meri-Lapin etua tukevat tulevaisuuden työllisyyspalvelut ovat oleellinen osa alueen elinvoiman kannalta.

Kemin ja Tornion kaupungit ovat neuvotelleet asiasta ja myös periaatteista, jolla yhteistoiminta-alueen vastuukunta ja puheenjohtajuus ratkaistaisiin siten, että lain edellyttämä kokonaisuus voitaisiin muodostaa mahdollisimman tasapainoisena ja yhteisenä kokonaisuutena Meri-Lappiin. Kokonaisuudessa on huomioitu työllisten määrä ja yhteistoiminta-alueen selkeys mikä kahden palvelualueen kautta vastaisi myös nykyistä kuntien vakiintunutta työssäkäynti- ja talousaluetta ja ihmisten arjen liikkuvuutta ja siten mahdollistaisi asiakaspalvelujen suunnittelun hallitun kokonaisuuden. Esitystä laadittaessa on pyritty huomioimaan alueen kuntien esille nostamia seikkoja.

Kaupungit ovat käyneet asiasta neuvottelua hallitusten puheenjohtajien ja kaupunginjohtajien johdolla ja neuvottelujen tuloksena on laadittu esitys kaupunginhallituksille ja mikäli kaupunginhallitukset esityksen hyväksyvät, esitys esitetään edelleen hyväksyttäväksi Meri-Lapin seutukunnan muille kunnille, jonka pohjalta yhteistoiminta-alueen yhteistoimintasopimusta voidaan ryhtyä valmistelemaan. Lopullinen esitys tulee tehdä

samanmuotoisena kaikkien yhteistoiminta-alueen kuntien kesken lokakuun loppuun mennessä ministeriölle.

Esitys on, että Tornion kaupunki toimii yhteistoiminta-alueen vastuukuntana. Meri-Lapin yhteistoiminta-alueen lautakunnan puheenjohtajana toimii Kemin kaupungin edustaja. Lautakunnan varapuheenjohtajuus olisi kiertävä. Toimintatavassa kyse on vastuukunnasta, ei isäntäkunnasta, jolloin on perusteltua se, että millään kunnalla ei ole otto-oikeutta yhteistoiminta-alueen lautakunnan päätöksiin.

Yhteistoiminta-alueen lautakunnan jäsenmäärä määräytyy kunnassa olevan työvoiman suhteessa.

- 6000 – 12 000 3 jäsentä, Kemi ja Tornio
- 3000 – 5999 2 jäsentä, Keminmaa
- 900 – 2999 1 jäsen, Tervola, Ylitornio ja Simo

Huomioitavaa on, että esityksessä työllisten määrän suhteessa, on suurempi painotus pienemmillä kunnilla, mutta esityksessä on haluttu vahvistaa kaikkien Meri-Lapin alueen kuntien mahdollisuutta tulla kuulluksi yhteistoiminta-alueen lautakunnan päätöksissä. Lautakunnan valmistelutoimielin (kuntatyöryhmä) koostuu puolestaan kuntien johtajista, jotta jo lautakunnan päätösten valmisteluvaiheessa kuntien kannalta keskeiset linjaukset voidaan huomioida, ottaen huomioon, että lautakunta käsittelee myös viranomaisasioita. Lautakunnan esittelijöinä toimivat palvelualueiden palvelujohtajat/työllisyyspäälliköt. Yhteistoiminta-alue jaetaan kahteen palvelualueeseen, jotka rakentuvat vakiintuneen työssäkäynti- ja asiointisuuntien pohjalle. Alue 1 koostuu Tornioista ja Ylitornioista ja Alue 2 puolestaan Kemistä, Keminmaasta, Tervolasta ja Simosta. Mikäli muut kunnat haluavat liittyä muodostettavaan yhteistoiminta-alueeseen yhteistoiminta-alueen valmistelun aikana, niin kunnat otetaan huomioon näillä samoilla periaatteilla.

Yhteistoiminta-alueen toimivuuden kannalta on välttämätöntä linjata yhteistoimintasopimuksen valmistelun pääperiaatteita. Lähtökohtana tulee olla kustannusten läpinäkyvyys. Valmisteltavaa yhteistoimintasopimusta ohjaa kokonaisuutena se periaate, että kustannukset jaetaan toiminnassa siten, että ne jakautuvat kaikkien osallisten kesken siten, että jokainen kunta maksaa omat kustannuksensa, eikä kullekaan kunnalle synny etua toisten kuntien kustannuksella. Kustannusten jakoperiaate on sama kuin laissa osoitettu rahoituksen periaate eli 50% työllisten määrän perusteella ja 50% työttömien määrän perusteella. Siten voidaan varmistaa, että yhteistoimintasopimus rakentuu ”reilun pelin hengessä”.

Työllisyyspalveluiden uudistuksella tavoitellaan julkista taloutta vahvistavaa työllisyyden kehitystä ja työllisyyskehityksellä on nykyistä suurempi vaikutus kuntien rahoitusasemaan. Kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan ja varhennetaan. Vastuukuntamallissa työllisyyden edistämisen keinovalikoima ja työttömyyden kustannusten hallinta ovat samoissa käsissä. Uudistuksen tavoitteet ja työllisyyskehityksen suurempi vaikutus kuntatalouteen huomioiden on ensiarvoisen tärkeää, että Meri-Lapin kunnat pystyvät tekemään työllisyyspalvelu-uudistuksen läpiviemiseksi saumatonta yhteistyötä ja että laadittavaan yhteistoiminta-alueen sopimukseen ovat kaikki alueen kunnat sitoutuneita. Tämä esitys täyttää selvästi uudistukselle asetetut tavoitteet työllisten määrän pohjalta n. 25 000. Yhteistoiminta-alueen järjestämissopimus on toimitettava ministeriöön lokakuun loppuun

mennessä. Yhteistoiminta-alueen valmistelua jatketaan esityksen hyväksyneiden kuntien kanssa.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Matti Ruotsalainen

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää hyväksyä edellä mainitut Meri-Lapin työllisyysalueen yhteistoimintasopimuksen valmistelun pääperiaatteet ja esittää ne edelleen Meri-Lapin yhteistoiminta-alueen muille kunnille hyväksyttäväksi yhteistoimintasopimuksen valmistelun jatkopohjaksi. Yhteistoiminta-alueen valmistelua jatketaan esityksen hyväksyneiden kuntien kanssa.

Päätös

Kaupunginhallitus päätti hyväksyä edellä mainitut Meri-Lapin työllisyysalueen yhteistoimintasopimuksen valmistelun pääperiaatteet ja esittää ne edelleen Meri-Lapin yhteistoiminta-alueen muille kunnille hyväksyttäväksi yhteistoimintasopimuksen valmistelun jatkopohjaksi. Yhteistoiminta-alueen valmistelua jatketaan esityksen hyväksyneiden kuntien kanssa.